

Список використаних джерел

1. Sztompka P. Trust: A Sociological Theory. NY: Cambridge University Press, 1999. 214 p.
2. Єгоричева С.Б. Роль інституту довіри у стабілізації банківської системи України. *Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації* : Збірник наукових статей учасників Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава: «Скайтек», 2015. С. 44-47.
3. Разумков Центр. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriientsii-gromadian-ukrainy>.
4. Грошово-кредитна статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 01.04.2022 № 2180-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text>.

УДК 338

Іваннікова Ю.О. студентка; Птащенко Л.О., д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ БЕЗБИТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для впевненості у майбутньому підприємство повинно володіти певними методиками, що допоможуть стабілізувати діяльність бізнесу, дозволять визначити ступінь залежності підприємства від тих чи інших факторів і визначити межу, за якої підприємство ще може продовжувати свою діяльність, і нижче якої – вже не може. Однією з них є методика забезпечення безбитковості підприємства. Володіння теорією й практикою цієї методики дозволить бізнесу налагодити стабільну діяльність в складних умовах, спричинених війною в Україні.

Безбитковість основної діяльності підприємства розглянута у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які подають різноманітні підходи, щодо визначення досліджуваного поняття. Зокрема, на переконання Овсянкіної А.Ю. «безбиткова господарська діяльність – це вирішальна умова функціонування підприємств у транзитивній та ринковій економіці, яка створює засади для їх безперервної діяльності та усталеного розвитку» [1, с.133].

Поддєрьогін А.М. характеризує рівень безбитковості роботи підприємства зазначає, що «це рівень його ділової активності, за якою загальний дохід рівний сукупним витратам (перевищення вартості продаж над загальними змінними витратами співпадає з загальними постійними витратами). Для підприємства визначити точку безбитковості означає розрахувати ту мінімальну кількість продукції і послуг, яку слід виробити і реалізувати для покриття своїх постійних витрат» [2, с.151].

Гаркуша А.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. розглядаючи особливості механізму безбитковості діяльності підприємства вважає, що «істотне значення для керівництва підприємства має інформація про зміни обсягу виробництва сукупних витрат і прибутку. Знання залежності між зазначеними показниками дає змогу керівництву визначити критичні рівні випуску, наприклад рівень, при якому прибуток буде максимальним, або рівень, при якому не буде ні прибутку, ні збитків. В останній ситуації виникає необхідність визначення кількості продукції або товару, яку необхідно продати, щоб опинитися «в нулі», або обсяг реалізації у вартісному вираженні. Такий обсяг реалізації називають безприбутковим оборотом, або точкою безбитковості, а також «критичною точкою», «мертвою точкою», «порогом рентабельності». Щоб забезпечити цю рівноважну ситуацію, необхідно, щоб потрібна величина маржинального доходу відповідала сумі постійних витрат» [3]. Таким

чином, автором наголошено на існуванні, при здійсненні виробництва та реалізації продукції, прибутку, витрат діяльності, які є факторами, що визначають критичний обсяг виробництва.

Низка вчених, аналізуючи беззбитковість діяльності підприємства, визначають її як «точку беззбитковості», тобто рівень фізичного обсягу продажу при заданій ціні протягом окремого періоду часу (місяць, квартал, рік), за рахунок якого підприємство покриває витрати. Відповідно, дохід та подальший прибуток у підприємства виникає за точкою беззбитковості. Точка беззбитковості демонструє, за якого обсягу виробництва й реалізації продукції виручка від реалізації дорівнює витратам на виробництво.

Для підприємства має сенс виробляти продукцію, якщо проєкт дозволить забезпечити виробництво і реалізацію товару в обсязі, що перевищує поріг беззбитковості, тільки тоді проєкт починає приносити прибуток. За обсягів випуску продукції, що нижчі порогу беззбитковості, підприємство понесе збитки.

На думку відомого вітчизняного науковця Терещенка О.О. «точка беззбитковості характеризує обсяг реалізації продукції за якого прибуток підприємства дорівнює нулю, тобто виручка від реалізації продукції відповідає валовим затратам на її виробництво та реалізацію». Точку беззбитковості називають також точкою «порогового» прибутку чи точкою рівноваги [4].

В цілому, узагальнюючи результати дослідження необхідно відмітити, що беззбитковість основної діяльності підприємства – це господарський стан підприємства у відповідності до якого рівень сукупних доходів та витрат підприємства однаковий. Проте беззбитковість діяльності не є самоціллю підприємства, а лише та відправна точка, яка дає нові напрями для подальшого розвитку підприємства.

Аналіз стану розробки теоретичних основ беззбитковості свідчить про існування загально визнаного підходу до визначення поняття беззбитковості як режиму господарської діяльності підприємств, за яким одержані доходи перевищують витрати від діяльності, або дорівнюють їм. На цій основі слід виділити два базові аспекти сутності категорії беззбитковості. Перший аспект полягає у тому, що беззбитковість – це режим діяльності підприємства, за яким доходи дорівнюють витратам; другий аспект – це режим діяльності підприємства, що забезпечує перевищення доходів над витратами. Така двохаспектна сутність категорії беззбитковості уможливорює її визначення у вузькому і широкому розумінні. Вузьке розуміння характеризує стан підприємства, коли воно не одержує прибутку і не несе збитків. Тобто беззбитковість виступає межею, що відокремлює зону прибутків від зони збитків (має назву «точка беззбитковості», «критична точка», «поріг рентабельності»), але не забезпечує розвиток підприємства. Широке розуміння поняття характеризує ситуацію, коли підприємство не тільки відшкодовує свої витрати, але й отримує прибутки [1, с.135].

Тобто беззбитковість характеризує такий стан підприємства, коли воно працює без збитків, тобто прибутково, одержуючи прибуток, який є основою його розвитку. Це розкриває зв'язок категорії «беззбитковість» з категорією «відтворення виробництва», яка має дві форми прояву: просте відтворення і розширене. Ці дві форми відтворення у результаті тісного зв'язку з категорією беззбитковості зумовлюють двохаспектний зміст останньої: по-перше, досягнення підприємством рівня беззбитковості (у вузькому розумінні) створює умови лише для його безперервного функціонування з відтворенням на простій основі; по-друге, беззбитковість у широкому розумінні створює підґрунтя для відновлення діяльності підприємства на розширеній основі, тобто його розвитку. Такий підхід збагачує зміст категорії беззбитковості як режиму господарської діяльності підприємства, що характеризує відтворювальний процес виробництва на простій або розширеній основі.

Таким чином, теоретичні аспекти забезпечення беззбитковості операційної діяльності підприємства дають можливість оволодіти інструментарієм проведення аналізу беззбитковості та цільового планування прибутку. Можливість підприємства впливати на обсяг прибутку від реалізації, змінюючи обсяги виробництва продукції, залишки

нереалізованої продукції, її рентабельність, є досить суттєвими критеріями успішного бізнесу. Користуючись результатами аналізу безбитковості можна визначити доцільність виробництва тих чи інших видів продукції (робіт, послуг), мінімальних цін або обсягів реалізації, які забезпечують безбиткову діяльність. Аналіз дає можливість гнучкого планування витрат, визначити, наскільки успішно підприємство працює (у разі його прибутковості) і наскільки глибокою є криза (у разі збитковості).

Список використаних джерел

1. Овсянкіна А.Ю. Діапазон безпеки, його зв'язок з безбитковістю господарської діяльності підприємства. *Вісник ХНУ ім. Каразіна. Сер.: „Економічні науки”. Зб. наук. пр.* Х.: Вид. ХНУ, 2011. № 650. С. 133–136.
2. Фінансовий менеджмент: [Підручник] / за ред. А.М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2005.
3. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Методи та моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник. К. 2010. 492 с.
4. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: [Навч. посібник]. К.: КНЕУ, 2012. 412с.

УДК 336.225-021.321:334.722"364"

Карпенко Є. А., к.е.н., доцент; Дунаєва А.С., студентка
*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Складна економічна ситуація в Україні вимагає активізації розвитку малого бізнесу. Для того, щоб система оподаткування малих підприємств була ефективною. Вона повинна бути сприятливою та спрощеною для суб'єктів цього сектору економіки та забезпечувати податкові надходження в обсягах, необхідних для повної реалізації державних соціальних функцій, що є особливо важливим на регіональному та місцевому рівнях.

Відповідно до Податкового кодексу України [1] системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва представлені двома формами: загальною та спрощеною.

Загальна система оподаткування застосовується в Україні з моменту виникнення підприємницької діяльності. Її використовують будь які суб'єкти господарювання, окрім тих, які подали заяви про застосування спрощеної системи оподаткування або відмовилися від спрощеної системи оподаткування. Умови роботи на загальній системі оподаткування встановлені ст. 177 Податкового кодексу України [1] і передбачають сплату податку на прибуток за ставкою 18%.

Спрощена система оподаткування була запроваджена в 1998 році для суб'єктів малого підприємництва з метою стимулювання розвитку малого бізнесу [2]. Це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 Податкового кодексу України, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених XIV главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [3].

Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників податків на чотири групи, а єдиний податок сплачується за ставками, розмір яких залежить від групи платника податку [3].

Характеристика вимог до 1-3 груп платників єдиного податку наведена нами у табл. 1.

До четвертої групи відносяться сільськогосподарські товаровиробники, а саме юридичні особи, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік дорівнює або перевищує 75 % та фізичні особи - підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства [1].